

УДК 338

*Камарчук І. М.,
kamarchuk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2877-4185,
аспірант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

*Савка Є. В.,
savka.evgen@ukr.net,
магістрант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

*Стіскун А. В.,
stiskun.anton@ukr.net,
магістрант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

*Карпій Н. І.,
karpiy.natalia@gmail.com,
бакалавр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ОПИС ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ, ВИХОДЯЧИ ІЗ ЗМІНЮВАНИХ РИНКОВИХ УМОВ

Анотація. У статті виділено наукову проблематику досліджень особливостей розвитку міжнародного бізнесу, у якій основна увага приділяється врахуванню впливу змінюваних ринкових умов на налагодження та розширення підприємствами зовнішньоторговельних операцій. Виявлено, що економічна сутність міжнародного бізнесу має визначатися у площині його як явища, так і процесу міжнародних економічних відносин. Узагальнено пріоритетні напрями розвитку міжнародного бізнесу та акцентовано увагу на тому, що це вид міжнародної діяльності, який націлений на здійснення ділових операцій партнерами як мінімум із двох країн; функціонує внаслідок розвитку й поглиблення міжнародного поділу праці та формування міжнародного ринку; здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу; посилює ділову взаємодію підприємств різних форм власності або їх підрозділів, які знаходяться в різних країнах; дозволяє підтримувати високі рівні зростання продуктивності праці, обсягу реалізації продукції та прибутковості ділових операцій; самостійна сфера діяльності, що здійснюється фізичними особами, компаніями та іншими організаціями двох або більше країн за межами національних кордонів з метою отримання прибутку; вбирає в себе найкращі національні зразки, все найкраще у світовій практиці; охоплює світову систему інформаційного ділового обміну, міжнародний фінансовий ринок, глобальну структуру технологічних нововведень; система професійних знань принципово вищого рівня, ніж наявна в будь-якому національному (внутрішньому) економічному середовищі; може відчувати підтримку своєї держави у боротьбі з конкурентами у багатьох прихованих формах. Окремо виділено економічні інтереси підприємств від участі та розширення сфер розвитку міжнародного бізнесу, які розділено стосовно розширення збуту товарів, придбання ресурсів, диверсифікації джерел постачання і збуту товарів.

Ключові слова: міжнародний бізнес, зовнішньоторговельні операції, глобалізація, інтернаціоналізація, міжнародний ринок.

*Kamarchuk I. M.
kamarchuk@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2877-4185
Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

*Savka Y. V.
savka.evgen@ukr.net
Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Stiskun A. V.

stiskun.anton@ukr.net

Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Karpiy N. I.

karpiy.natalia@gmail.com

Bachelor's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

FUNCTIONAL DESCRIPTION OF THE FEATURES OF INTERNATIONAL BUSINESS DEVELOPMENT BASED ON CHANGING MARKET CONDITIONS

Abstract. *The article highlights the scientific issues of research on the peculiarities of international business development, in which the main focus is on taking into account the impact of changing market conditions on the establishment and expansion of foreign trade operations by enterprises. It was revealed that the economic essence of international business should be determined in terms of both the phenomenon and the process of international economic relations. The priority areas of international business development are summarized and attention is focused on what is a type of international activity aimed at conducting business transactions with partners from at least two countries; functions as a result of the development and deepening of the international division of labor and the formation of the international market; is carried out for the purpose of obtaining profit and extends to the international economic sphere; strengthens the business interaction of enterprises of different forms of ownership or their divisions located in different countries; allows maintaining high levels of growth in labor productivity, volume of product sales, and profitability of business operations; an independent field of activity carried out by individuals, companies and other organizations of two or more countries outside national borders for the purpose of obtaining profit; incorporates the best national models, all the best in world practice; covers the world system of information business exchange, the international financial market, the global structure of technological innovations; a system of professional knowledge of a fundamentally higher level than is available in any national (domestic) economic environment; can feel the support of its state in the fight against competitors in many hidden forms. The economic interests of enterprises from the participation and expansion of the spheres of international business development are separately highlighted, which are divided in relation to the expansion of sales of goods, acquisition of resources, diversification of sources of supply and sale of goods.*

Key words: international business, foreign trade operations, globalization, internationalization, international market.

JEL Classification: F14, F55, P33

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-74-16>

Постановка проблеми. Міжнародний бізнес функціонує внаслідок розвитку й поглиблення міжнародного поділу праці та розширення масштабів міжнародного ринку. Міжнародний бізнес можна визначити як ділову взаємодію підприємств різних форм власності або їх підрозділів, що знаходяться в різних країнах, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг міжнародних операцій.

Загалом міжнародний бізнес – це вид міжнародної діяльності, що націлений на здійснення ділових операцій партнерами як мінімум із двох країн. Прикладом міжнародного бізнесу можуть бути такі операції: закупівля сировини і матеріалів однієї країни та їх перевезення до іншої країни для подальшої переробки; перевезення готової продукції з однієї країни до іншої з метою реалізації; організація виробництва інвесторами з країни з метою отримання доходів із врахуванням використання

робочої сили; отримання кредиту в банку однієї країни на фінансування операцій в іншій країні. Відомо, що ефективність операцій значним чином залежить від ринкових умов, а у середовищі світового господарства така залежність лише посилюється. Таким чином важливим завданням для наукових досліджень слід вважати надання функціонального опису особливостей розвитку міжнародного бізнесу, виходячи із змінюваних ринкових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику дослідження тенденцій міжнародного бізнесу висвітлено у працях З. Варналія, Т. Васильціва, В. Куцик, П. Куцика, Р. Лупака, Н. Міценко, Б. Семака, С. Семіва, М. Флейчук, В. Шевчука та інших. Існуючі напрацювання досить ґрунтовно дозволяють уявити базові положення вибору напрямів розвитку міжнародного бізнесу, враховуючи вплив низки факторів, пов'язаних із ринковими та іншими тенденціями.

Втім, ринкове середовище є високодинамічним і його дослідження є постійним із застосуванням нових підходів та на основі отриманих висновків із наданням обширних рекомендацій.

Постановка завдання. Метою статті є проведення функціонального опису особливостей розвитку міжнародного бізнесу, виходячи із змінюваних ринкових умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний бізнес – це підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності; здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу. Міжнародний бізнес здебільшого включає будь-які операції, що здійснюються двома і більше країнами [1, с. 110-111]. При цьому форма проведення зовнішньоторговельних операцій істотно відрізняється від операцій, що здійснюються всередині країни. На вибір форми проведення зовнішньоторговельних операцій впливає зовнішнє середовище підприємства.

Економічна сутність міжнародного бізнесу має визначатися у площині його як явища, так і процесу міжнародних економічних відносин (рис. 1).

Низка науковців наголошують, що міжнародний бізнес як окрема, самостійна сфера діяльності визначається як будь-які господарські операції, ділові транзакції, що здійснюються фізичними особами, компаніями та іншими (приватними, суспільними, некомерційними) організаціями двох або більше країн за межами національних кордонів з метою отримання прибутку [2, с. 1785-1788; 3, с. 46-48]. Водночас глобалізований світ визначає необхідність розуміння та аналізу процесів функціонування бізнесу у міжнародному розрізі. Глобальні ланцюжки створення, розподілу доданої вартості,

формування економічних апгрейдів, укріплення позицій бізнесу в тих чи інших галузях є феноменами побудови міжнародних економічних відносин.

У працях [4, с. 32-34; 5, с. 169-170] наголошується, що міжнародний бізнес досягнув найвищого розвитку в умовах глобалізації, відсутності інформаційних бар'єрів та удосконалення логістично-транспортних підходів. Варто погодитися з твердженнями, що міжнародний бізнес дозволяє підтримувати високі рівні зростання продуктивності, обсягу реалізації та прибутковості. Для досягнення запланованих результатів підприємства формують стратегії просування на ринках різних країн. Важливою умовою просування таких суб'єктів міжнародного бізнесу, їх продукції, послуг є формування інформаційно-комунікаційної політики, яка має враховувати особливості культури, побуту країн та змінювані ринкові трансформації.

Міжнародний бізнес має суттєві особливості у порівнянні з національним виміром, які наведено на рис. 2. Зокрема, міжнародний бізнес суттєво варіаційний залежно від рівня інтернаціоналізації. Висхід розвитку міжнародного бізнесу включає етапи зростання цього рівня: від разових поставок на світовий ринок до розвинутої структури транснаціональних компаній, для яких виробництво і дистрибуція є сферами, що покривають широкі виміри ринкових відносин. Внаслідок інтернаціоналізації для будь-якого бізнесу стає максимально доступним глобальний бізнес-сервіс, тобто абсолютно не залежний від національної належності і орієнтований лише на економічну ефективність. Йдеться про набір різноманітних послуг: від наукових до фінансових і від транспортних до підбору інтернаціональних колективів, який дозволяє максимально реалізувати конкурентні можливості в бізнесі.

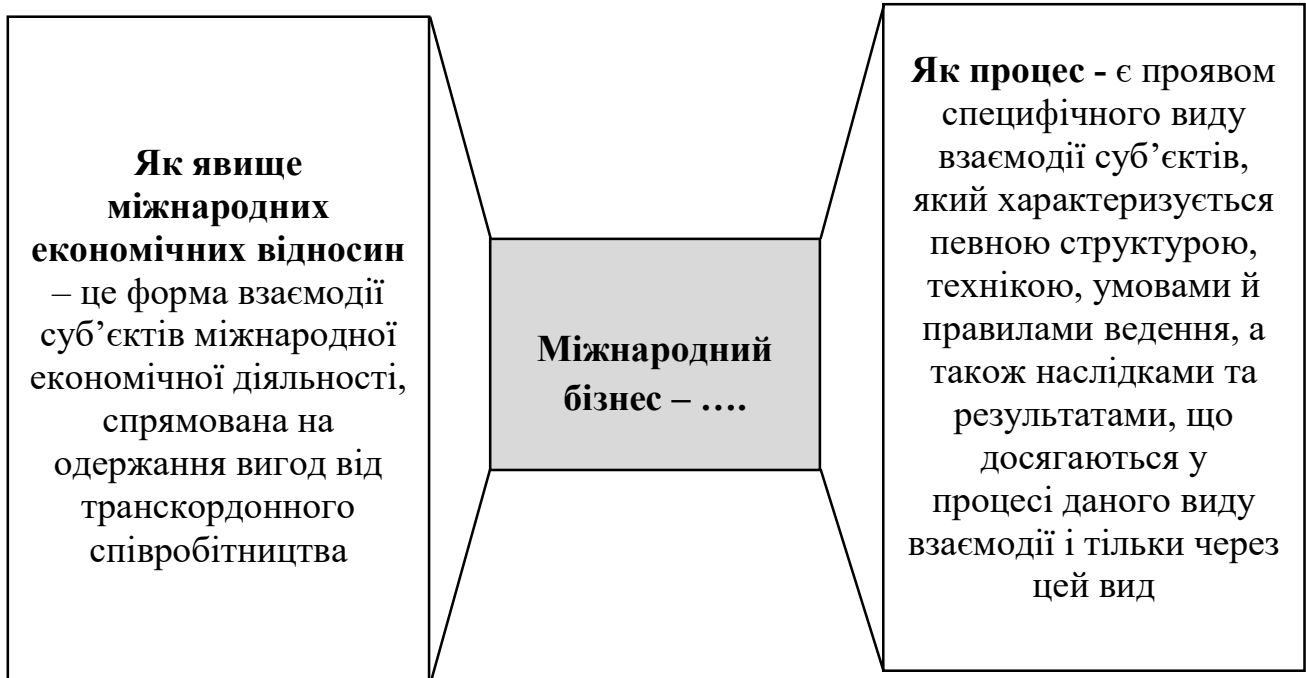

Рис. 1. Теоретична сутність поняття “міжнародний бізнес”

Рис. 2. Особливості розвитку міжнародного бізнесу, виходячи із змінюваних ринкових умов

Глобальний характер міжнародного бізнесу є його найважливішою рисою: охоплює світову систему інформаційного ділового обміну, світовий фінансовий ринок, глобальну структуру технологічних нововведень та інше. Внаслідок просування від рівня до рівня інтернаціоналізації зростає значення того, як ця особливість проявляється у міжнародному бізнесі, тобто як ефективність такого напрямку підприємництва визначається використанням глобалізації. Принципова відмінність міжнародного бізнесу від національного полягає в оберненій оцінці внутрішньодержавної ситуації: негативні тенденції в економіці країни можуть бути оцінені по-іншому, оскільки саме вони здатні відкрити підприємствам додаткові можливості бізнесу на міжнародному рівні. Також принципова відмінність міжнародного бізнесу від національного полягає в двох обставинах: жорсткий вплив взаємовідносин країн на можливість і ефективність ведення бізнесу між суб'єктами ринку; підтримка, яку уряд країни надає власним підприємствам в їх зовнішньоекономічній діяльності.

Низка науковців доводять: пріоритетною особливістю міжнародного бізнесу є його економічне, законодавче й політичне поле конкуренції, а також соціокультурний вимір, що суттєво відрізняє його від внутрішніх ринків [6, с. 52-53; 7, с. 41-42]. Варто врахувати: сучасний міжнародний ринок, незважаючи на насиченість нормами і правилами поведінки суб'єктів бізнесу, формування міжнародних регулятивних механізмів та інституцій, якісно і кількісно відрізняється від внутрішніх ринків, правове функціонування яких має більш визначений законодавчий характер.

Складність міжнародного бізнесу як процесу зумовлюється передусім тим, що реалізація конкурентних переваг навіть найвищого рівня в глобальному середовищі здійснюється не за принципами класичних теорій міжнародної торгівлі, а на основі більш складної стратегічної поведінки суб'єктів світового ринку. Колізія інтересів окремих підприємств у інтернаціональному обміні доповнюється також загальнодержавними інтересами, пов'язаними із забезпеченням економічної безпеки та захистом економічного простору країни. Дія цих чинників викривляє принципи взаємодії у міжнародному бізнесі і здатна навіть перетворювати останній у предмет протистояння між країнами.

Міжнародний бізнес стає всеохоплюючим і всепроникаючим феноменом сучасної цивілізації. Незважаючи на те, що є чимало прикладів

міжнародного бізнесу, в яких партнерами є, з одного боку, підприємства з приватним капіталом, а з іншого, – урядова установа окремої країни, все ж більш характерними слід вважати міжфірмові операції або внутрішньофірмові – у разі, якщо різні підрозділи підприємства розміщені в різних країнах і проводять зовнішньоторговельні операції між собою.

На рис. 3 виділено основні аспекти мотивації, які спонукають підприємства ставати учасниками міжнародного бізнесу. Так, відмінною рисою міжнародного бізнесу є і те, що на цю діяльність безпосередньо впливає численність обставин, у тому числі відмінності у мові, відстані, валютних курсах, тарифних бар'єрах, політичних проблемах [8, с. 5-6]. Варто звернути увагу на те, що конкретні вигоди міжнародного бізнесу пов'язані з отриманням більшого прибутку з урахуванням таких чинників, як доступ до зарубіжних ринків робочої сили, вихід до родовищ корисних копалин і джерел сировини, прагнення увійти на нові ринки збуту, збільшення обсягів виробництва і зниження собівартості виробів, зменшення валютних ризиків.

У наукових працях [1, с. 109-115; 8, с. 5-9; 9, с. 367-371] причини налагодження і розвитку міжнародного бізнесу поділяються на такі групи: причини, що визначають необхідність виникнення такої категорії бізнесу; причини, що обумовлюють можливість здійснення міжнародного бізнесу. Перша група включає такі причини, як (1) загострення конкуренції на внутрішніх ринках, пов'язане зі збільшенням кількості підприємств, обмеженістю платоспроможного попиту; (2) відносна обмеженість внутрішніх ринків (із урахуванням чисельності населення, масштабів території); (3) обмеженість економічних ресурсів, у тому числі природних, матеріальних, трудових, технологічних, фінансових, у національному господарстві; (4) недосконалість національної законодавчої системи, що регулює підприємницьку діяльність; (5) нерівномірність соціально-економічного розвитку країн.

До другої групи належать такі причини, як (1) постійний розвиток продуктивних сил, науково-технічний розвиток, у тому числі в комунікаційній системі (транспорт, зв'язок, інформація); (2) створення підприємств, які володіють значними виробничими, комерційними, науково-технічними, фінансовими ресурсами; (3) лібералізація зовнішньоекономічної політики країн у світовому співтоваристві, формування "відкритої економіки" в більшості країн світу.

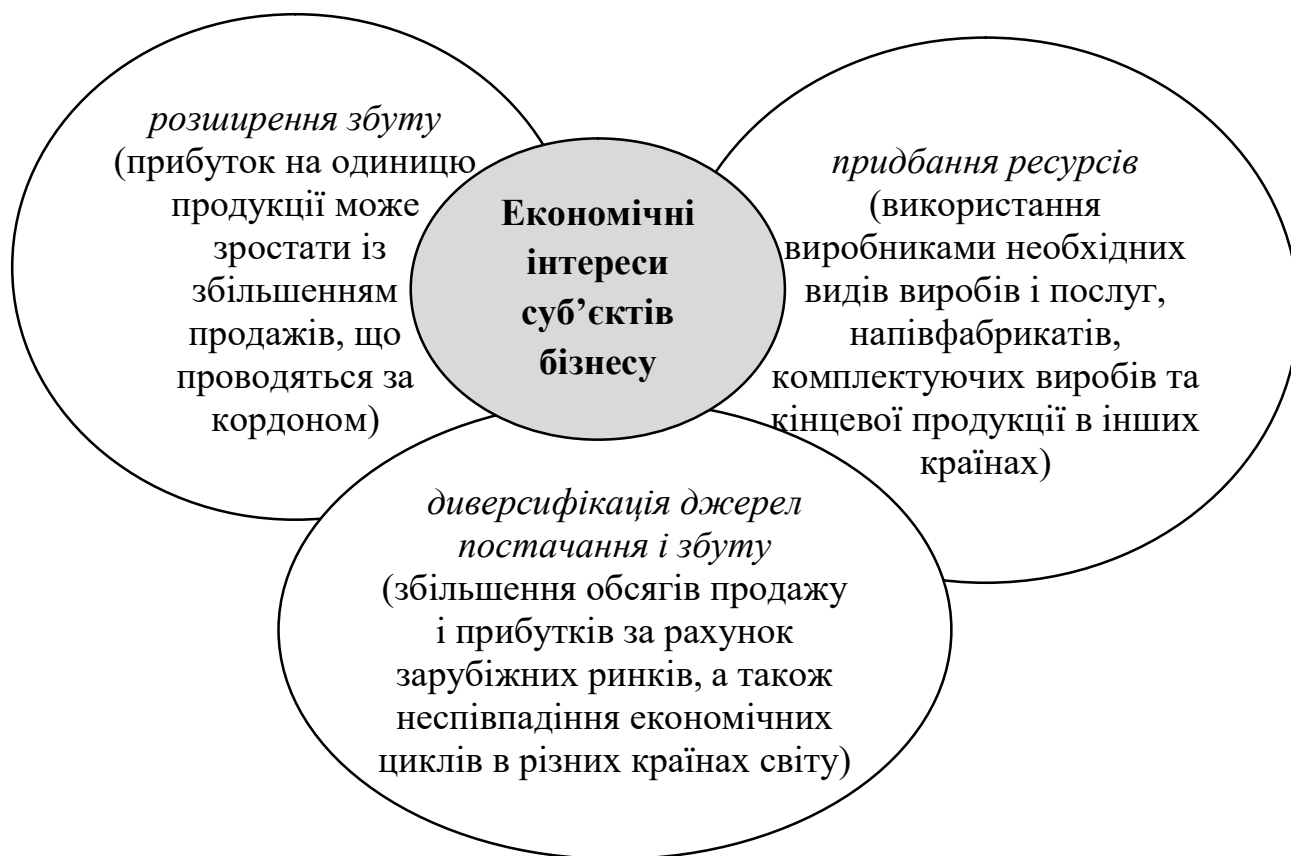

Рис. 3. Економічні інтереси підприємств від участі та розширення сфер розвитку міжнародного бізнесу

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Міжнародний бізнес базується на можливості отримання вигод саме з переваг міждержавних ділових операцій, тобто з того факту, що продаж товару в іншій країні, або налагодження підприємством однієї країни виробництва в іншій країні, або надання послуг спільно підприємствами двох країн – третьої і т. д. забезпечують залученням у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якби здійснювали підприємницьку діяльність у своїх країнах. Загалом це ключовий момент не лише в розумінні особливостей розвитку міжнародного бізнесу, а й у поясненні розширення сфер міжнародного менеджменту.

У перспективі наукові дослідження варто пов'язати з визначенням тенденцій розвитку міжнародного бізнесу, акцентуючи увагу на окремі напрями, зокрема враховуючи теперішні цифрові та неоіндустріальні трансформації світового господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данько Т. В. Еволюція наукових засад міжнародного бізнесу. *Проблеми економіки*. 2019. № 3 (41). С. 109-115.
2. Lupak R., Kunytska-Iliash M., Berezivskiy Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. № 7(7). P. 1785-1798.
3. Архієреєв С. І. Економіко-теоретичні засади посттрансформаційної реорієнтації міжнародного бізнесу. *Економічна теорія*. 2022. № 1. С. 45-70.
4. Березівський Я. П. Ідентифікація умов та чинників формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2021. Вип. 63. С. 31-35.
5. Куцик В. І., Лупак Р. Л., Годованюк М. А. Інструменти підвищення ефективності управління формуванням та використанням прибутку в цілях капіталізації підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 167-171.
6. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Городня Т. А. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект XXI*. 2017. Вип. 1. С. 52-57.
7. Куницька-Гляш М. В. Критичний аналіз державної політики забезпечення розвитку та фінансової безпеки пріоритетних галузей національної економіки України. *Modeling the development of the economy system*. 2022. № 2(4). P. 40-45.
8. Торяник В. М., Джинджоян В. В. Інноваційно-інвестиційні тренди у міжнародному бізнесі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 22. С. 5-9.

9. Гринюк Н., Намчук М. Сутність та ефективність посередницької діяльності в міжнародному бізнесі. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 367-371.

REFERENCES

1. Dan'ko, T. V. (2019), Evoliutsiia naukovykh zasad mizhnarodnoho biznesu, *Problemy ekonomiky*, № 3 (41), s. 109-115.

2. Lupak R., Kuniyska-Iliash M., Berezivskiy Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. (2021), Information and analytical support system of enterprise competitiveness management, *Accounting*, № 7(7), p. 1785-1798.

3. Arkhiereiev, S. I. (2022), Ekonomiko-teoretychni zasady posttransformatsijnoi reorientatsii mizhnarodnoho biznesu, *Ekonomichna teoriia*, № 1, s. 45-70.

4. Berezivskiy, Ya. P. (2021), Identyfikatsiia umov ta chynnykiv formuvannia tekhnolohichnoi konkurentospromozhnosti natsional'noi ekonomiky, *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky.*, vyp. 63, s. 31-35.

5. Kutsyk, V. I. Lupak, R. L. and Hodovaniuk, M. A. (2017), Instrumenty pidvyschennia efektyvnosti upravlinnia formuvanniam ta vykorystanniam prybutku

v tsiliakh kapitalizatsii pidpriemstva, *Biznes Inform*, № 1, s. 167-171.

6. Vasylytsiv, T. H. Lupak, R. L. and Horodnia, T. A. (2017), Ekonomichni aspekty dyversyfikatsii pidpriemstva z vykorystanniam innovatsijnykh investytsij, *Intelekt XXI*, vyp. 1, s. 52-57.

7. Kuniyska-Iliash, M. V. (2022), Krytychnyj analiz derzhavnoi polityky zabezpechennia rozvytku ta finansovoi bezpeky priorytetnykh haluzej natsional'noi ekonomiky Ukrainy, *Modeling the development of the economy system*, № 2(4), p. 40-45.

8. Torianyk, V. M. and Dzhyndzhoian, V. V. (2019), Innovatsijno-investytsijni trendy u mizhnarodnomu biznesi, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 22, s. 5-9.

9. Hryniuk N. and Namchuk M. (2021), Sutnist' ta efektyvnist' poserednyts'koi diial'nosti v mizhnarodnomu biznesi, *Molodyj vchenyj*, № 11 (99), s. 367-371.

Стаття надійшла до редакції 22 жовтня 2023 року